

DVADESET PET GODINA SURADNJE HRVATSKIH POVJESNIKA
U OKVIRU MEĐUNARODNOGA KULTURNOPOVIJESNOG
SIMPOZIJA MOGERSDORF
(1970-1995)

Ivan Kampuš*

Hrvatski povjesnici članovi Društva za hrvatsku povjesnicu htjeli su u ljetu 1995. organizacijom petoga Međunarodnog kulturnopovijesnog simpozija u Hrvatskoj, a prvog u neovisnoj Republici Hrvatskoj, obilježiti dvadeset pet godina uspješnoga rada u toku kojih su značajne doprinose dali hrvatski znanstveni i kulturni djelatnici te umjetnici.

U studenome 1970. na sjednici Izvršnoga odbora ugovornih partnera Međunarodnoga kulturnopovijesnog simpozija Mogersdorf u Željeznom postignuta je principijelna suglasnost glede prijma SR Hrvatske. Pregovori o pristupanju najprije su povjereni predstavnicima Slovenije. Godine 1969. Gradišće, Slovenija i Mađarska organizirali su Međunarodni simpozij Mogersdorf s ciljem da zajedničkim naporima znanstvenika u referatima i raspravama steknu novu povijesnu sliku susjednih zemalja. Već 1970. kao glavni tajnik PDH obratio sam se organizatorima izjavivši da su hrvatski povjesnici zainteresirani za suradnju na navedenom simpoziju.¹ Svojim dopisom upućenim u prosincu 1970. Republičkom sekretarijatu za kulturu i prosvjetu SR Hrvatske, prof. Janko Kuster, tada glavni tajnik Združenja visokoškolskih zavodov v Mariboru (kasnije Univerza u Mariboru) i prof. Antoša Leskovec obavijestili su Sekretarijat da je njihovo Združenje u travnju 1970. utanačilo u Željeznom zajedno s predstavnicima Zemaljske vlade u Gradišću, s Institutom za kulturne veze s inozemstvom u Budimpešti i županijom Vaš da će svake godine organizirati međunarodni kulturnopovijesni simpozij. Predstavnici organizatora predložili su Sekretarijatu da i hrvatski povjesnici sudjeluju na međunarodnom simpoziju koji će se od 5 do 11. srpnja 1971. održati u Mogersdorfu. Zamolili su, također, Republički sekretarijat za kulturu i prosvjetu da ih poveže s

* Predavanje pripremljeno za Međunarodni kulturnopovijesni simpozij "Mogersdorf 1995" koji nije održan, prošireno opisom priprema Odbora za organizaciju navedenog simpozija i dokumentacijom o tome kako je došlo do uskraćivanja novčane pomoći za "Mogersdorf".

¹ A. Ernst, 60 Jahre Kulturpolitik und Kulturbeziehung zwischen Burgenland und Kroatien, mit besonderer Berücksichtigung von Varaždin, poseban otisak iz knjige "Varaždinski zbornik" 1181–1981, Varaždin 1983, 505.

hrvatskim povjesnicima, a Sekretarijat ih je uputio na prof. Ivana Kampuša, glavnog tajnika Povijesnoga društva Hrvatske. Na prvom sastanku održanom 1971. u prostorijama Republičkog sekretarijata u Zagrebu sudjelovali su J. Kuster, A. Leskovic i I. Kampuš. Načelno se razgovaralo o sudjelovanju povjesnika iz Hrvatske na spomenutom simpoziju, ali dogovor nije postignut, jer nisam mogao prihvatiti prijedlog Slovenaca da hrvatska delegacija radi u okviru slovenske grupe u Odboru za organizaciju simpozija Mogersdorf.^{1a} Budući da između Hrvatske i Slovenije nije došlo do konsenzusa, Gradišće je dobilo nalog da uspostavi veze s Hrvatskom. Na poziv dvorskog savjetnika dr. A. Ernsta, direktora Zemaljskog arhiva došao sam u Željezno. O našem susretu on je zabilježio: *Razgovori vođeni s hrvatskim opunomoćenikom Ivanom Kampušem 3. rujna 1971. u prostorijama Zemaljskog arhiva Gradišća u prijateljskoj atmosferi omogućili su pristup Hrvatske prilikom pripremnih razgovora za provođenje simpozija 28. i 29. listopada 1972. u Szombathelyu.*²

Komisija za kulturne veze s inozemstvom Izvršnog vijeća SR Hrvatske povjerila je 1971. g. Povijesnom društvu Hrvatske³ da njegovi članovi sudjeluju u organizaciji i radu Međunarodnoga povijesnog simpozija Mogersdorf. Povijesno društvo organiziralo je Odbor⁴ koji je surađivao u tim poslovima s predstavnicima ostalih institucija koje su sudjelovali na simpoziju. O svom radu Odbor je obavještavao Povijesno društvo, Komisiju za kulturne veze, a zatim Republički sekretarijat za prosvjetu i kulturu Izvršnog vijeća, koji su za tu suradnju osiguravali potrebna novčana sredstva. Na svim simpozijima na kojima je Povijesno društvo Hrvatske odnosno Savez povijesnih društava Hrvatske bio suorganizator, njegovi su znanstvenici održavali u okviru osnovne teme dva referata, a kada je društvo bilo organizator simpozija, onda su podnosili tri referata. Prilikom svakog simpozija pripremljen je zajednički kulturni program koji je djelomično bio namijenjen i građanstvu grada u kojem je simpozij održavan.

Na simpoziju Mogersdorf brojne referate održali su istaknuti hrvatski znanstvenici: J. Šidak, Lj. Boban, I. Karaman, M. Gross, I. Kampuš, M. Kolar-Dimitrijević, B. Stulli, V. Oštrić, J. Adamček, H. Matković, M. Maticka, N. Stančić, Z. Simončić-Bobetko, F. Potrebića, B. Boban, B. Vranješ-Šoljan, Ž. Tomičić, I. Mažuran, I. Goldstein, N. Budak, D. Pavličević i drugi. Od 1972. do 1994. u brojnim zbornicima Međunarodnoga kulturnopovijesnog simpozija Mogersdorf objavili su 48 radova. Na simpozijima organizira-

^{1a} Ivan Kampuš, *Suradnja Saveza povijesnih društava Hrvatske u okviru Međunarodnog kulturnopovijesnog simpozija Mogersdorf*, poseban otisak iz Međunarodnoga kulturnopovijesnog simpozija Mogersdorf, svezak 11, Eisenstadt 1981, 67.

² Ernst, 60 Jahre Kulturpolitik und Kulturbeziehungen, 505. O pregovorima referenta za kulturu u Zemaljskoj vladi Gradišća i predsjednika Komisije za kulturne veze s inozemstvom SR Hrvatske vidi: I. Kampuš, *Znanstveni projekt "Povijest i kultura gradišćanskih Hrvata"* i istoimena monografija kao njegova realizacija, *Historijski zbornik XLVII*, Zagreb 1996, i Ernst, n. dj., 505.

³ Povijesno društvo Hrvatske promijenilo je naziv u Savez povijesnih društava Hrvatske, a nakon proglašenja nezavisnosti Hrvatske naziva se Društvo za hrvatsku povjesnicu.

⁴ U Odboru su surađivali: I. Kampuš (1972-1995), M. Androić (1972), B. Krizman (1973-1976), I. Karaman (1973-1987), D. Plečaš (1977-1989), B. Vranješ-Šoljan (1991-1995), N. Budak (1994-1995). Uz suglasnost tadašnjeg dekana prof. dr. J. Bratulića obavijestio sam Ministarstvo prosvjete i kulture da će član hrvatske delegacije biti doc. dr. N. Budak. Na sjednici Organizacijskoga odbora simpozija u srpnju 1994. priopćio sam da će u studenome Budak sudjelovati u njegovu radu (Protokoll der am 8. Juli 1994 in Mogersdorf geführten Abschlusßbesprechung zum Inter. Kulturhistorischen Symposium 1994 in Mogersdorf bzw. des Vorbereitungsgespräches zum Symposium 1995 in Kroatien, 3, vidi bilj. 23).

nim u Hrvatskoj u Sisku su održana 3 referata, u Osijeku 10, a na ostalim simpozijima Mogersdorf u Kőszegu 8 referata, u Mariboru 2, Celju 2, Radencima 4, Rogaškoj Slatini 2, Grazu 6 i Mogersdoru 11 referata.⁵ Na simpozijima je u hrvatskoj delegaciji prisustvovalo 20 delegata, a kasnije je zbog štednje broj smanjen na 10, iako je bilo nuđeno više stipendija nego što smo ih mogli prihvatiti. Prilikom održavanja znanstvenih skupova Mogersdorf u Hrvatskoj, dijelili smo uzvratne stipendije sudionicima iz Slovenije, Štajerske, Gradišća i Mađarske. Osim navedenoga organizatori simpozija su plaćali putne troškove referenata, njihov boravak u vrijeme održavanja skupa, honorar za referat, sve troškove simultanih prevodilaca kao i troškove Odbora za organizaciju koji je u zemlji domaćina simpozija zasjedao dva puta u vrijeme kada je pripremao novi "Mogersdorf".

Već 1972. članovi hrvatske delegacije bili su suorganizatori simpozija Mogersdorf u Mađarskoj. Godine 1974. grad domaćin simpozija bio je Sisak. Referiralo se i raspravljalo o temi: *Radnički pokreti od početaka do svršetka I. svjetskog rata*. Temeljni referat podnijela je Mirjana Gross: *Ideologija socijalističkog pokreta u Hrvatskoj do I. svjetskog rata*. Svoje referate izložili su Vlado Oštrić, *Radnički pokret u Hrvatskoj u razdoblju dualizma*; Cvetka Knapić-Krhen, *O nekim odjecima Hainfeldskog kongresa u Hrvatskoj i Slavoniji* te Branka Pribić, *Osvrt na kulturnu komponentu radničkog pokreta u Hrvatskoj*, a izlagali su i ostali sudionici simpozija.⁶

Prof. Vrbanović upoznao je sudionike s bogatom prošlošću grada Siska, obišli su i njegove spomenike i Željezaru Sisak. U toku izleta posjetili su Petrovu goru u kojoj je u vrijeme rata bila smještena tajna partizanska bolnica.⁷

Godine 1978, 1983. i 1988. Međunarodni simpozij Mogersdorf organiziran je u lijepom slavonskom gradu Osijeku u kojem je u 18. st. na desnoj obali Drave na prostoru razrušene turske tvrđave sagrađena velika obrambena utvrda. Tada je podignut i franjevački samostan s crkvom Svetoga Križa (1709-1732) i sjedište isusovaca s crkvom sv. Mihajla (1725-1748). Već 1978. g. uz podršku Pedagoškoga fakulteta te Povijesnog društva iz Osijeka i prof. D. Plećaša, njihova predstavnika u Odboru za organizaciju, pripremljen je simpozij s temom: *Društvene, privredne i kulturne posljedice industrijalizacije u panonskom prostoru između dviju velikih kriza 1873-1929*.⁸ Iz Hrvatske su referirali: D. Plećaš, *Osijek u prošlosti*; M. Gross, *Promjena društvenih struktura u sjevernoj Hrvatskoj nakon velike krize 1873*; M. Kolar-Dimitrijević, *Osnovna obilježja industrijskog razvitka na području sjeverne Hrvatske od 1918. do 1929. godine*.⁹ Na simpoziju su referirali i predstavnici zemalja sudionica "Mogersdorfa".¹⁰

⁵ Prilog I.

⁶ Ljerka Racko, Internacionalni kulturnopovijesni simpozij Mogersdorf 1970-75, *Historijski zbornik XXVII-XXVIII*, Zagreb 1976, 287, 288.

⁷ I. Kampuš, Suradnja Saveza povijesnih društava Hrvatske u okviru Međunarodnog kulturnopovijesnog simpozija Mogersdorf, Sonderdruck aus Internationales Kulturhistorisches Symposium Mogersdorf, Band 11, Eisenstadt 1981, 69.

⁸ Prilog I. Kampuša, Anlässlich der 20-Jahresfeier des Symposiums Mogersdorf, I, na zahtjev Belvedere Verlagsa od 21. 07. 1988.

⁹ Prilog I.

¹⁰ O ostalim referentima i njihovom izlaganju vidi u zborniku: Međunarodni kulturnopovijesni simpozij "Mogersdorf 83" u Osijeku, Zagreb 1984.

Održana je uspješna zajednička izložba umjetnika na kojoj su sudjelovali: Rudolf Sablić iz Zagreba, Slavko Kores iz Maribora, Erwin Reisner iz Jennersdorfa i Elemer Soltra iz Jáka. U cjelodnevnoj ckskurziji svi sudionici su posjetili gradove Vukovar, Vučedol i Đakovo i upoznali njihovu bogatu kulturnu baštinu.¹¹ U srpnju 1983. održan je kulturni simpozij Mogersdorf u Osijeku. Tadašnji predsjednik Komiteta za kulturu i prosvjetu SR Hrvatske Božidar Gagro rekao je prilikom svečanog otvaranja: *Pozdravljam sve vas sudionike simpozija i vrijedne organizatore, goste i publiku s toliko većim osobnim zadovoljstvom što se prvi put, makar na simboličan način, pridružujem jednoj ideji koja zaslužuje i pohvalu i podršku.*

Ima među vama i onih koje bismo mogli nazvati veteranima ovih susreta na panonskom razmeđu. Oni će se možda prisjetiti riječi onih koji su meni prethodili u ovoj časti prvog domaćinskog pozdrava. Pa ako zaključite da su moje riječi samo varijacija na teme koje su isticali i moji prethodnici, to neće biti nimalo loše. Značit će da su kulturna i znanstvena suradnja i svi oblici susretanja i međusobnog upoznavanja na njezinoj osnovi pravi, bogati i zahvalni oblici suradnje među državama, među narodima kao i među pojedincima koji njih posredno ili neposredno predstavljaju; da je konkretna akcija kontinuiteta ovog kulturno-historijskog simpozija pokazala kako se može na, zapravo, jednostavan način postići raznovrsna i poticajna tematizacija.

To garantira da ni ubuduće tema neće ponestati. Pogotovu kada se uzme u obzir da pokrajine koje sudjeluju u radu simpozija ne veže samo njihova prepletana i zajednička prošlost; njihovu suradnju, tematska istraživanja i međusobno intelektualno nadopunjavanje inspirira i provocira raznovrsnost njihovih aktualnih iskustava, s obzirom i na druge specifičnosti društvene ili kulturne naravi.

Ako se dobra volja, otvorenost za suradnju i potrebna organizaciona sposobnost uzmu kao već osigurane pretpostavke za produžetak ove prvenstveno znanstvene i kulturne aktivnosti u kojoj, međutim ne treba previdjeti ni suptilan politički značaj, mislim da je osobito važno da se ne popušta u kriterijima i u adekvatnim zahtjevima koji stoje pred referentima i sudionicima u debatama. To je najsigurniji način da se brani i u budućnosti postigne ugled simpozija među samim njegovim sudionicima i u javnosti sredina u kojima se održava.

Možda bi valjalo razmisliti o mogućnostima i prednostima šireg interdisciplinarnog pristupa pojedinim temama ili pitanjima. I ova sadašnja tema, koliko god je strogo periodizirana, pa na prvi pogled djeluje kao izdvojen segment dugotrajnih procesa kojima je zahvaćeno ili izloženo selo u panonskom prostoru, pružila bi mogućnost da se sagleda ili samo upotpuni i s aspekta kulturnih promjena, npr., te sa drugih strana koje bi u cjelini dale sliku sela u njegovoj manje reduciranoj socijalnoj dinamici.

S tim riječima želim naglasiti koliko osobno, kao i društveni organi u ime kojih govorim, visoko cijenimo posao koji ste do sada obavili kao i zadatke i perspektive istraživanja i međusobne suradnje koji su pred vama.¹²

Božidar Gagro bio je prije nastavnik na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Njegov govor svjedoči o tome kako je on shvaćao i ocijenio vrijednost suradnje hrvatskih

¹¹ Kampuš, *Suradnja Saveza PDH*, 68, 69.

¹² *Međunarodni kulturnopovijesni simpozij Mogersdorf 83, Zagreb 1984, 1,2.*

znanstvenika i kulturnih djelatnika na simpoziju "Mogensdorf", o njegovim savjetima o kriteriju za referente i diskutante te zalaganju za buduću suradnju.¹³

Generalna tema simpozija bila je: *Seljak i poljoprivreda u panonskom prostoru od svjetske privredne krize do početka drugoga svjetskog rata*. Referati su obrađivali tri osnovna problema: ekonomski i socijalni položaj seljaštva u doba krize, mjere koje su vlade pojedinih država poduzimale za poboljšanje položaja seljaštva i razvoj poljoprivrede radi smanjenja posljedica ekonomske krize, društveno i političko opredjeljivanje i angažiranje seljaštva, te kako su političke snage u pojedinim zemljama gledale na mjesto, ulogu i perspektivu seljaštva.

U uvodnom predavanju *Seljaštvo i poljoprivreda u Hrvatskoj u razdoblju od 1929. do 1941.* prof. dr. Branko Štancl govorio je o položaju privrede u Hrvatskoj i utjecaju ekonomske krize na poljoprivredu. U to vrijeme poljoprivreda je bila osnovna grana narodnoga gospodarstva. Problemi koje je kriza potencirala i postavljala u poljoprivredi Hrvatske proizlazili su iz nerazvijenosti i nemoći ekonomske politike države da ozbiljnije pokrene rješavanje mnogobrojnih problema privrede u cjelini. Zato mjere agrarne politike nisu mogle mnogo utjecati na poboljšanje položaja seljaštva.

U temi *Seljaštvo u Hrvatskoj u programima političkih stranaka (1929-1941)* prof. dr. Ljubo Boban je istaknuo kako je daleko najjača građanska politička stranka u Hrvatskoj bila Hrvatska seljačka stranka s vrlo jakim bazom na selu. U tom razdoblju ona se bavila ponajprije nacionalnim pitanjem, problemom državnog uređenja i problemom demokratizacije političkog života nakon uvođenja diktature. Socijalna i gospodarska pitanja rješavala je organizacija HSS-a "Gospodarska sloga". Ideolozi HSS-a nisu imali jedinstvene i jasne poglede o najboljoj društvenoj i gospodarskoj organizaciji sela i seljaštva. Kolebali su se između ostajanja odnosno povratka porodičnim zadrugama, stvaranja novih gospodarskih zadruga ili "gospodarskih općina". Nisu mogli, međutim, prihvatiti činjenicu da seljaci nisu jedinstvena socijalna klasa. Druge građanske grupacije imale su vrlo malen utjecaj na selu.

U referatu *Razvoj austrijske poljoprivrede od posljednje svjetske privredne krize do početka drugoga svjetskog rata*, prof. dr. G. Schöper govorio je o utjecaju svjetske privredne krize na austrijsku poljoprivredu i o mjerama austrijske vlade, koja taj utjecaj nije mogla potpuno ukloniti, ali je uspješno smanjivala negativna djelovanja. Kada se 1938. g. austrijska poljoprivreda vezala uz njemačku, došlo je do kratkotrajnog poleta proizvodnje. To je bilo popraćeno utvrđivanjem totalitarističkog sustava i uključivanjem u njemačku ratnu privredu.

U referatu *Putovi i krize u političkoj orijentaciji mađarskog seljaštva početkom 30-ih godina* dr. Miklos Stier iz Budimpešte iznosi kako je već tada mađarsko selo bilo jako raslojeno te nije moglo samo organizirati jedinstvenu seljačku partiju, niti se opredijeliti za jednu građansku stranku. Većina seljaka orijentirala se prema desnim strankama, jer socijalisti nisu našli pravi način da ih privuku, a komunisti nisu za njih imali prihvatljiva rješenja.

¹³ Ovom prilikom želim zahvaliti štovanom kolegi Gagru na njegovoj podršci u ime svih onih koji su, ohrabreni njegovim stavom o budućnosti "Mogensdorfa", radili s mnogo ljubavi na unapređivanju znanstvene i kulturne suradnje u okviru našega kulturnopovijesnog simpozija, zajedno sa suradnicima iz Gradišća, Štajerske, Mađarske i Slovenije.

Skup u Osijeku završen je lijepim izletima u Batinu skelu, Kopački rit i Poljoprivredni industrijski kombinat "Belje".¹⁴

Od 5. do 9. srpnja 1988. u Osijeku je održan Međunarodni simpozij Mogersdorf. Sudionike je pozdravio Antun Milović, predsjednik Izvršnog vijeća SR Hrvatske, a prigodno su govorili i politički predstavnici zemalja organizatora simpozija. Smrću prof. dr. Ferdinanda Hauptmanna Organizacijski odbor Mogersdorf izgubio je zaslužnog znanstvenika koji je uz podršku svojih kolega i suradnika uveo Štajersku u krug sudionika simpozija. O njemu je govorio Ivan Kampuš.

U svom referatu *Sudbina građanskog svijeta u kasnofeudalnom društvu* uvodničar Igor Karaman je iznio da su u razdoblju od 16. do 18. stoljeća na panonskom prostoru, unatoč različitom naslijeđu prisutni razvojni tokovi jačanja sjedinjenih interesa, zajedničkog napretka i povezana sudbine ovdašnjeg stanovništva. U razmatranom razdoblju gradski/građanski svijet na panonskom prostoru uključen je u opći okvir feudalnoga staleškog poretka, a njegovo uključivanje u stalešku hijerarhiju ostvaruje se putem komunalnih zajednica. Staleški hijerarhijski poredak postepeno se zamjenjuje klasnom podjelom.

Prijelaz od tradicionalnog prema modernom građanskom svijetu ostvaruje se izlaskom pojedinih socijalnih slojeva izvan komunalne ograničenosti te njihovim usmjerenjem prema širem nacionalnom horizontu. Naglasio je, također, da je zadatak simpozija utvrditi koliko su navedeni transformacijski procesi prisutni na panonskom prostoru do potkraj 18. st. i pod kakvim se okolnostima ostvaruju. Tako bi se osvijetlila geneza onih socijalnih faktora koji su potom na tom prostoru bili nosioci modernizacije društva.

U referatu *Nastajanje građanskog društva u Sloveniji do kraja 18. stoljeća* Jože Žontar prikazao je gradove s obzirom na udio gradskog stanovništva u strukturi cjelokupnoga stanovništva u 17. i 18. st. Upozorio je kako su ugledniji gradski poduzetnici dobili plemstvo i koliko su kao plemići nastavili s poduzetništvom, te koliko su ulagali kapital u zemljišne posjede. Također je razmatrao i nastojanje gradova da utvrde svoje zastupstvo u zemaljskim staležima, ulogu građanstva na neprivrednim područjima i djelovanje školovanoga građanstva.

O *Grđanstvu u Prekodunavlju u vrijeme turske vladavine (XVI, XVII. st.)* izlagao je Janoš Buza. Upozorio je da je pretežni dio Podunavlja potpao pod tursku vlast i da su osvajački ratovi teško pogodili gradove. Turci su osvojili prijestolnicu Mađarske te važna naselja Pečuh i Sekešfehervar. Nastojao je, također, prikazati kako su to seosko građanstvo vidjeli osvajači, što su o njima govorili putnici namjernici i jesu li ti građani bili pretežno obrtnici ili trgovci.

O građanskom životu u Prekodunavlju u 18. st. govorila je V. Bačkai u referatu *Gradski i seoski građanin u XVIII. st. u Prekodunavlju*. Njezino predavanje imalo je za cilj označiti naselja koja su vršila centralne gradske funkcije. Kao kriterij za građane uzela je ne samo ulogu u ekonomskom životu nego i širinu samoupravljanja, mentalitet, građansku svijest, način života te postojanje službenika plemića i inteligencije. Upozorila je da se koncem stoljeća pojavljuje grupa građanskih elemenata koja po svojim

---

¹⁴ B. Boban, Međunarodni kulturni simpozij "Mogersdorf 83" 4-8. VII. 1983. u Osijeku. Radovi 16, 1983, 331-335.

karakteristikama (mentaliteta, poduzetništva) ne pripada više građanstvu feudalnog sistema, već se može smatrati začetkom modernoga građanstva koje se formira u 19. stoljeću.

O razvoju građanstva u Požeškoj županiji u 18. stoljeću izlagao je F. Potrebića. Opisao je slobode građana Požege koje su uživali već od 13. stoljeća. Na vlastelinstvima u Požeškoj županiji pod utjecajem robnonovčanih odnosa razvilo se u 15. i 16. stoljeću još 12 trgovišta. Nakon oslobođenja od osmanske vlasti Slavonija je proglašena kraljevskim posjedom. Nastale promjene u strukturi stanovništva na prijelazu u 18. stoljeće mogu se pratiti iz komorskih popisa (1688, 1698, 1702) te iz popisa grada Požege (1736). Godine 1765. Požega postaje slobodni kraljevski grad u kojem se razvija obrt, manufaktura i trgovina.

Grad je bio snažan obrazovni i kulturni centar, a tome su pridonijeli franjevci i isusovci o čemu i danas svjedoče njihove knjižnice, te gimnazija osnovana već 1699. godine. Od 1761. do 1776. djeluje kao visoka škola Academia Posegana sa studijem filozofije i teologije. Isusovci su 1740. u Požegi osnovali i prvu ljekarnu koju je nakon ukinuća njihova reda P. Thaller kupio 1774. god. uz pomoć građana. Bila je to prva javna ljekarna u Požeškoj županiji, a 1781. osnovana je i pošta. O naprednom građanstvu 18. stoljeća svjedoči, također, urbana barokna jezgra Požege s brojnim kulturnim spomenicima.

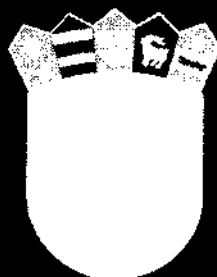
U referatu *Gradske oligarhije u XVII. stoljeću u sjeverozapadnoj Hrvatskoj* Neven Budak je upozorio da je problem stvaranja gradskih oligarhija u sjevernoj Hrvatskoj, napose u zagrebačkom Gradecu i Varaždinu, obrađivan u historiografiji. V. Klaić tumačio je uzroke sukoba dviju stranaka na Gradecu borbom između demokratske i oligarhijske stranke, a N. Klaić je smatrala da se radilo o dvije struje koje su podjednako težile osvojiti trajnu vlast u gradu. Budak je svoje razmatranje proširio na neke druge gradove (Križevci, Krapina) gdje to omogućava sačuvana arhivska građa. Analizom popisa članova gradske uprave dokazuje da stvaranje oligarhije nije rezultat promjene političkih prilika u Hrvatskoj, nego posljedica procesa koji se odvijao u drugoj polovici 16. stoljeća. U stvaranju oligarhije pored bogatoga sloja građanstva sudjelovalo je i plemstvo koje se u 16. stoljeću sa zemljoposjeda doseljava u gradove. Trebalo bi, smatra Budak, istražiti i eventualni utjecaj protestantizma na ove procese.

U referatu *Barokna kultura u Sloveniji* Nace Šumi je naglasio da je osobito druga polovica 17. st. uvod u procvat baroka u 18. stoljeću. Govoreći o arhitekturi, kiparstvu i slikarstvu spomenuo je Ljubljanu, Maribor te Celovac u Koruškoj kao najvažnija umjetnička središta. Literatura baroka bila je namijenjena crkvenoj upotrebi. Među najvažnija dostignuća ubrajaju se literarizirane propovijedi, baroknoj književnosti pripadaju pučka i znanstvena djela te narodno blago, a i glazbena umjetnost baroka u Sloveniji bila je veoma njegovana. Nosioci glazbenog života bili su glazbena kapela ljubljanskog nadbiskupa, jezuitski kolegij i akademija filharmoničara (18. st.).

O građanskoj materijalnoj kulturi u kovitlacu europskog razvoja izvijestio je Helfried Valentinitš. Govoreći o pojmu građanin u ranom novom vijeku veže ga uz onaj dio stanovništva gradova i trgovačkih centara koje je u takvim aglomeracijama ostvarivalo svoja građanska prava. Takvom krugu ljudi u Štajerskoj pripadaju obrtnici, neki trgovci i pripadnici drugih zanimanja (ljekarnik, učitelj, pisar).

INTERNATIONALES KULTURHISTORISCHES SYMPOSIUM MOGERSDORF 1988

20

Međunarodni kulturnopovijesni simpozij Mogersdorf
Internationales Kulturhistorisches Symposium Mogersdorf
Nemzetközi Kulturérténeti Szimpozion Mogersdorf
Mednarodni kulturnozgodovinski simpozij Modinci

Svezak – Band – Kötet – Zvezek 20

MEĐUNARODNI KULTURNOPOVIJESNI SIMPOZIJ MOGERSDORF 1988

Osijek

RAZVOJ GRAĐANSKOG DRUŠTVA U PANONSKOM PROSTORU
OD 16. STOLJEĆA DO FRANCUSKE REVOLUCIJE

DIE ENTWICKLUNG DER BÜRGERLICHEN WELT IM PANNONISCHEM RAUM
VOM 16. JAHRHUNDERT BIS ZUR FRANZÖSISCHEN REVOLUTION

A POLGÁRI TÁRSADALOM FEJLŐDÉSE A PANNON TÉRSÉGBEN A 16. SZÁZADTÓL
A FRANCIA FORRADALOMIG

RAZVOJ MEŠČANSKE DRUŽBE V PANONSKEM PROSTORU OD 16. STOLETJA
DO FRANCOSKE REVOLUCIJE

ZAGREB 1995

Raspravljajući o materijalnoj kulturi građana u razdoblju od 1500. do 1750. i utvrđujući granicu materijalne kulture građana i viših seljačkih slojeva, ističe da je kod građana izraženija kvaliteta i kvantiteta određenih dobara (npr. odjeća, stolno i posteljno rublje), a da se mogu naći i luksusna dobra kojih uopće nema kod seljaka. Način stanovanja (kreveti s baldahinom i raskošnom posteljinom) te otmjeno vladanje za stolom (uzori zapadna Europa, Italija) širilo se dosta sporo u Štajerskoj kao i u cijeloj srednjoj Europi. Srednji slojevi su kao i u 16. st. jeli iz zajedničke drvene zdjele još uvijek djelomično uz pomoć prstiju, a imućniji iz tanjura drvenim žlicama, jer su vilice u većem broju upotrebljavali tek u 18. stoljeću. Bolji materijalni položaj isticali su ponekim srebrnim šalicama i kositrenim posuđem. Od nakita prevladavaju lančići, prstenje ukrašeno poludragim kamenjem i pojasovi. Osnovni namještaj po kućama, škrinje, ormari, stolovi i stolice, usavršava se. Inovacije u građanskoj kulturi imućnijih dolaze iz Nizozemske, Francuske i Italije ponajprije u širokoj upotrebi kolonijalne robe i u odijevanju. Kod odjeće, oružja, stolnoga rublja osjećaju se i utjecaji iz Mađarske, Hrvatske pa i Turske. Zaostajanje štajerskih građana u odnosu na materijalnu kulturu zapadne Europe i domaće plemstvo autor povezuje s turskim ratovima, ekonomskom krizom i povećanim nametima. Napredak u Štajerskoj nastavio se tek nakon 1700. godine s općim privrednim poletom.

O temi *Društvo i građanska kultura u panonskoj provinciji od baroka do prosvjetiteljstva* referirao je Gerhard Baumgartner. Na osnovi literature te općenitih akata i zapisnika rekonstruirao sliku društvenog života i građanske kulture kraljevskoga slobodnog grada Eisenstadta u 18. stoljeću. Velikaška obitelj Esterhazy privukla je u grad velik broj poznatih umjetnika. Za procvat muzičkog života na dvoru bili su zaslužni J. Werner i J. Haydn. Dvor je angažirao i slikara Christiana Köppa i Stefana Dorfmeistera. Pored dvorskih balova od kraja 18. st. održavani su i građanski. Učestalost putujućih družina u 18. st. odrazila se i na interes za kazališne predstave, pa se isti komad mogao izvesti pet do šest puta. Religioznost građana manifestirala se i ukrašavanjem grada svetačkim kipovima izrađenim po narudžbi imućnijih ljudi. Pod kneževskom zaštitom razvio se u 18. st. židovski geto u gradu u jedan od najvažnijih kulturnih centara zapadnomađarskog židovstva. Taj razvoj očito pokazuje kako se u 18. stoljeću sve više odvaja svakidašnja gradska kultura i građansko poimanje te kulture od poimanja kulture i njezinih manifestacija kod seoskog življa.

Gerhard Pferschy je govorio *O zanatu i obrtu kao bazi štajerskoga građanskog društva*, a Franz Probst održao je referat *O građanskom životu i kulturi u gradišćanskim židovskim općinama od 16. do 18. stoljeća*.¹⁵

Prorektor prof. dr. Predrag Novaković uručio je srebrne plakete Sveučilišta u Osijeku članovima Organizacijskoga odbora kulturnopovijesnog simpozija dvorskom savjetniku dr. A. Ernstu (Gradišće), dr. F. Horvatu (Mađarska), prof. J. Kusteru (Slovenija), prof. dr. I. Kampušu i posmrtno prof. dr. F. Hauptmannu (Štajerska), a za dugogodišnje proučavanje povijesti Slavonije prof. dr. I. Karamanu i prof. dr. J. Adamčeku.

U toku održavanja simpozija održana je kulturnoumjetnička večer na kojoj su sudjelovali kvartet Cartella musicale iz Graza, Ljubljanski barokni trio, Haydn-kvartet

¹⁵ I. Kampuš, Međunarodni kulturnopovijesni simpozij "Mogersdorf 1988", Osijek 5. VII - 9. VII 1988, Historijski zbornik XLI, Zagreb 1988, 311-314.

iz Eisenstadta, Gudački kvartet Haydn iz Kőszega i Ženski pjevački zbor Pedagoškog fakulteta iz Osijeka. Za sudionike simpozija organizirana je jednodnevna ekskurzija u Našice, Požegu i Zvečevo, a akademik Matko Peić održao je u Požegi predavanje *Kulturna baština Slavonije*.¹⁶

Osvrnut ću se ukratko na simpozije organizirane izvan Hrvatske u ostalim zemljama sudionicama "Mogersdorfa" i na priznanja tom prilikom podijeljena voditeljima i organizatorima, što očito govori o tome kako su političari ocjenjivali te međunarodne skupove.

U slikovitom mađarskom gradu Kőszegu, gdje je započela i naša suradnja, simpozij je bio organiziran pet puta. Bili su to veoma prijateljski susreti kojih će se dugo sjećati svi oni koji su sudjelovali u hrvatskim delegacijama. Kulturni programi bili su veoma lijepo pripremljeni. Članovima Odbora za organizaciju simpozija 1976. g. podijeljena je Jurišićeva plaketa općine Kőszeg, a 1980. Velika plaketa Županije Željezno.

Prilikom desetogodišnjice Međunarodnoga kulturnopovijesnog simpozija Mogersdorf g. 1979. zemaljski poglavar Gradišća Theodor Kery odlikovao je istaknute sudionike i organizatore simpozija Velikim ordenom časti savezne zemlje Gradišća, a iz Hrvatske dr. Ivana Kampuša i dr. Igora Karamana.

Na otvorenju sudionici su posjetili izložbu *Slikarstvo i grafika* na kojoj je sudjelovao po jedan umjetnik iz svake zemlje sudionice skupa. Organiziran je posjet kapelici na Schlossbergu i spomenu na bitku protiv Turaka u kojoj su se uz Austrijance borili Hrvati, Mađari i Slovenci i pobijedili 1664. g. Turke.

Ansambli iz svih pokrajina i republika sudjelovali su u tradicionalnoj folklornoj večeri.¹⁷

Na kulturnopovijesnom simpoziju održanom 1982. u Grazu, Štajerska je prvi put bila domaćin i organizator te manifestacije pod vodstvom prof. dr. Ferde Hauptmanna i njegovih suradnika. Svečanom otvaranju simpozija bili su nazočni zemaljski poglavar dr. Josef Krainer i predsjednik zemaljskog Sabora prof. dr. Hans Koren.

Simpoziju je prisustvovalo više od stotinu povjesničara, a iz Hrvatske 19 znanstvenika i delegata iz Zagreba, Zadra, Osijeka, Pule, Slavonske Požege i Rijeke. Sudionici simpozija su posjetili dvorce Riegesburg i Herberstein i obišli kulturnopovijesne znamenitosti Graza.¹⁸

¹⁶ Međunarodni kulturnopovijesni simpozij "Mogersdorf 1988", Predgovor, Zagreb 1994.

¹⁷ B. Boban, Internacionalni kulturnopovijesni simpozij Mogersdorf 1979, Radovi 13, Zagreb 1980, 234 – 236. U kulturnim programima simpozija Mogersdorf osim spomenutih sastava iz Hrvatske su sudjelovali: Folklorni ansambli "Lado", Studentsko i kulturno društvo "I. G. Kovačić", Pjevački zbor i mandolinistički orkestar radničkog kulturno-umjetničkog društva "Ognjen Prica", Zagrebački solisti, Zagrebački kvartet (Kampuš, Suradnja Saveza PDH, 68). Za umjetničke grupe i muzičke sastave organizator simpozija osigurao je večeru, noćenje i doručak, a zemlja koja ih je slala prijevoz i honorar. Bio je to veliki trošak za organizatora, pa je zaključeno na Odboru da članica koja organizira simpozij pripremi i kulturni program. Napuštena je i organizacija zajedničkih izložba s time da se prema novčanim mogućnostima, prilikom simpozija otvori izložba domaćih umjetnika.

¹⁸ B. Vranješ-Šoljan, Međunarodni kulturnopovijesni simpozij Mogersdorf, Radovi 15, Zagreb 1982, 245 – 249; D. Pavličević, Međunarodni kulturnopovijesni simpozij Mogersdorf, HZ XXXV, Zagreb 1982, 327.

I 1987. g. u Grazu je organiziran vrlo uspješan simpozij. Po jednoglasnoj odluci štajerske Zemaljske vlade od 15. lipnja 1987. istaknuti organizatori su odlikovani Zlatnim počasnim znakom zemlje Štajerske zbog posebnih zasluga za Štajersku.

Pod pokroviteljstvom Mariborskog sveučilišta i Skupštine općine Celje održan je u srpnju 1986. Međunarodni simpozij Mogersdorf. Rektor Mariborskog sveučilišta prof. dr. Dane Veljavec podijelio je organizatorima počasnu plaketu kao posebno priznanje i zahvalnost za dugogodišnji predan rad na pripremanju mogersdorfskih susreta. Sudionicima je pripremljen bogat kulturni i umjetnički program: izložba radova slikara i scenografa Avgusta Lavrenčiča, izložba tiskarskih produkata sačuvanih u celjskoj Narodnoj biblioteci, koncert Celjskoga gudačkog orkestra, te međunarodna glazbena večer Komornoga muškog zbora iz Celja, Štajerskog zbora Johann Josef Fux, Pjevačkoga zbora Szombathely, Austrijskoga baroknog trija i Komornoga orkestra Hrvatskoga narodnog kazališta iz Splita. Sudionici su posjetili Narodni muzej, rimsku nekropolu Šempetar u Savinjskoj dolini, utvrdu celjskih grofova i obišli starogradsku jezgru Celja. Prilikom izleta obišli su Velenje i Logarsku dolinu.¹⁹

Jubilarni Međunarodni kulturnopovijesni simpozij "Mogersdorf 1989" započeo je svečanim koncertom i izložbom južnogradišćanskih likovnih umjetnika, a prilikom svečanog otvaranja prisutne je pozdravio savezni kancelar Franz Wranitzky. U vrijeme skupa održan je u župnoj crkvi koncert Muzičke škole i Zbora madrigalista iz Jennersdorfa,²⁰ te ekskurzija u dvorce Schleining i Güssing.²¹

Još 1982. g. na sastanku u Mariboru predstavnici Univerze u Mariboru i Saveza povijesnih društava Hrvatske raspravili su rezultate rada u okviru Međunarodnoga kulturnopovijesnog simpozija Mogersdorf i donijeli ovu zajedničku ocjenu:

a) *da je takva međunarodna kulturnoznanstvena suradnja između triju susjednih država različitoga društvenopolitičkog uređenja u 15 godina svojeg opstanka naišla na širok odjek u europskim znanstvenim krugovima i bila uzor za sličan rad povjesnika iz Savezne Republike Njemačke, Demokratske Republike Njemačke i Poljske koji su u takvom radu vidjeli ostvarenje duha iz Helsinkija,*

b) *da se početna kulturnoznanstvena suradnja između pet zemalja proširila i na privrednu međudržavnu suradnju Hrvatske, Slovenije i austrijskih saveznih zemalja Gradišća, Štajerske te Mađarske,*

¹⁹ D. Peić, Sa simpozija "Modinci 86", Radovi 19, Zagreb 1986, 239, 241.

²⁰ O referentima ostalih članica simpozija, o naslovima referata i njihovu sadržaju vidi zbornike Međunarodnog kulturnopovijesnog simpozija Mogersdorf.

²¹ B. Vranješ-Šoljan, *Historijski zbornik* XLII, Zagreb 1990, 327- 329. Osim međunarodnog simpozija i znanstvenog projekta Povijest i kultura gradišćanskih Hrvata organizirani su i drugi oblici suradnje povjesničara Gradišća i Hrvatske. U okviru Popodnevni rasprava o poznavanju zemlje, održanih u prostorijama Zemaljskoga arhiva u Željeznom, referate uz raspravu održali su I. Karaman, I. Kampuš, M. Gross, a predavanja za gradišćanske Hrvate D. Pavličević, D. Plečaš, I. Kampuš. Dvorski savjetnik dr. A. Ernst govorio je u travnju 1984. u Splitu i Osijeku o "Kulturnoj politici i kulturnim odnosima Gradišća i Hrvatske u posljednjih šest decenija", a dvorski savjetnik dr. J. Seedorf predavao je u svibnju iste godine u Splitu i Osijeku. "O gospodarskom i kulturnom razviku gradišćanskih Hrvata u 19. i početkom 20. stoljeća" (Kampuš, *Anlässlich der 20 Jahrefeier*, 3). Također je istraživačima iz obje zemlje omogućeno da svoje rasprave objavljuju u znanstvenim časopisima Gradišća i Hrvatske. Slična aktivnost razvijala se i sa Štajerskom, a nosioci su bili profesori F. Hauptman, O. Pickl, H. Haselsteiner, O. Pferschy, R. Malli.

c) da je tokom zajedničkog rada u međunarodnim tijelima simpozija Mogersdorf (Modinci) bio prihvaćen prijedlog Hrvatske i Slovenske delegacije o ravnopravnosti jezika i o simultanom prevođenju na sve jezike sudionika simpozija kao i prijedlog da se u zbornicima Mogersdorf (Modinci) objavljuju i programski govori političkih predstavnika zemalja sudionica simpozija,

d) da su vlade i politički predstavnici sudionica simpozija prilikom pete godišnjice i desete godišnjice jubileja međunarodnog simpozija visoko ocijenili rad i razvitak simpozija Mogersdorf (Modinci), te podijelili državna, zemaljska i županijska odlikovanja organizatorima simpozija za posebne zasluge za unapređivanje znanstvenoga, kulturnog i političkog nivoa navedene međunarodne institucije.

Na osnovi takva rada predstavnici Univerze u Mariboru i Saveza povijesnih društava Hrvatske predložili su svojim vladama da se organizatorima simpozija Mogersdorf (Modinci) podijele odlikovanja.²² Osim ovog skupnog prijedloga za prof. I. Kampaša Filozofski fakultet Zagreb uputio je i svoj prijedlog za odlikovanje. Bili su odlikovani 2. VII. 1983. prilikom svečanog otvorenja međunarodnog simpozija u Osijeku.

*

Međutim prve teškoće za našu suradnju u simpoziju počele su 1989. g. kada sam zatražio novčanu pomoć za izdavanje zbornika "Mogersdorf". Na taj zahtjev mjesecima nisam dobio odgovor, ali ni novac. Kada je Hrvatska delegacija trebala putovati 1990. u srpnju na simpozij u Mađarsku, na traženje upućeno Komitetu za prosvjetu i kulturu SR Hrvatske za putne troškove delegacije nije udovoljeno, pa prvi put Hrvatska delegacija od 1972. g. kada je počela naša suradnja, nije u srpnju 1990. sudjelovala na Međunarodnom simpoziju u Köszegu. Tada su nam pomogli kolege iz Austrije. Naime, već 25. rujna dvorski savjetnik dr. A. Zauner, predsjedavajući, sveučilišni prof. dr. H. Wolfram, zamjenik i dr. L. Mikoletzky, glavni tajnik, pisali su u ime Saveza austrijskih povijesnih društava ministru akademiku V. Pavletiću. Istaknuli su kako "Mogersdorf" ima svoju tradiciju i da je to mjesto susreta zainteresiranih povjesničara i naglasili da "... Austrijski savez svih institucija povjesničara koji djeluju u ovoj zemlji, kao i povjesničari iz inozemstva i iz Austrije, a koji su se našli ovdje na 18. austrijskom historičarskom susretu u Linzu, mole da Vi, gospodine ministre sa svoje strane, pružite tom simpoziju, svim sudionicima i svim zainteresiranima najbolju moguću pomoć. Nama, Savezu austrijskih povijesnih društava, poznato je veliko zanimanje Hrvatske za tu priredbu, i bilo bi nam izuzetno drago da vidimo potporu tom zanimanju, jer je suradnja na simpoziju uvijek bila jako plodna. Nadamo se da ta naša molba nije uzaludna."²³

Nakon pismene intervencije austrijskih povjesničara bio sam na razgovoru kod pomoćnika ministra mr. M. Kiša zajedno s dr. Petrom Strčićem, predsjednikom Društva

²² Zajednički dopis Filozofskog fakulteta, Odsjeka za povijest (broj: 200/1-1982) i Saveza povijesnih društava Hrvatske (broj 216/1982). Dopis su potpisali prof. dr. J. Adamček, pročelnik Odsjeka za povijest i prof. dr. T. Raukar, potpredsjednik SPDH.

²³ Prilog II. Zahvaljujem navedenoj gospodi i kolegama, kao i Savezu austrijskih povijesnih društava, koji su nam, svojim pismom upućenim gospodinu ministru V. Pavletiću, pomogli u nastavku naše suradnje na simpoziju Mogersdorf.

za hrvatsku povjesnicu. Priopćio nam je odluku gospodina ministra V. Pavletića da će Ministarstvo za kulturu i prosvjetu i dalje podržavati i novčano pomagati suradnju na simpozijima Mogersdorf.²⁴ Zahvaljujući toj odluci predstavnici Hrvatske nastavili su svoj rad u Organizacijskom odboru simpozija, a naša delegacija je sudjelovala na simpozijima 1992. u Sloveniji, 1993. u Štajerskoj i 1994. g. u Gradišću.²⁵ Na svečanom otvaranju simpozija bili su kao i ranije predstavnici Ministarstva za prosvjetu i kulturu Republike Hrvatske.²⁶

Radi priprema simpozija u Hrvatskoj u jesen 1993. razgovarao sam s pomoćnikom ministra prof. Ivanom Šarićem, veoma ugodnim sugovornikom. Zatražio je da troškovnik dostavim još iste godine kako bi se novčana pomoć na vrijeme osigurala. U prosincu sam uz pismo s obrazloženjem poslova koje trebamo obaviti dostavio i troškovnik s dokumentacijom o novčanim iznosima. Po tom prijedlogu simpozij se trebao održati u Zagrebu.²⁷ Međutim, prof. Šarić me je zamolio da pokušam naći novčano prihvatljivije rješenje. Zbog toga sam dogovorio održavanje simpozija Mogersdorf u Stubičkim Toplicama u hotelu "Matija Gubec".

Koncem srpnja 1994. pismeno sam obavijestio gosp. Šarića da je u srpnju na sastanku Organizacijskog odbora u Mogersdorfu (Austrija) prihvaćen moj prijedlog da se "Mogersdorf 95" održi u Stubičkim Toplicama u hotelu "Matija Gubec" i da sam u ime svojih suradnika i svoje izjavio da vjerujem kako će Hrvatska vlada ispuniti svoje obveze i osigurati sredstva za doličnu organizaciju Međunarodnog simpozija Mogersdorf. Uz pismo je bio priložen i novi dokumentirani troškovnik, koji je po cijenama bio mnogo niži od ranijega, a voditelji hotela udovoljili su našim zahtjevima, pa su u vrijeme održavanja simpozija predvidjeli da čitav hotel bude na raspolaganju polaznicima simpozija. Upozorio sam da prema ustaljenom običaju još od prvog simpozija, na dan svečanog otvaranja predsjednik vlade ili ministar za prosvjetu i kulturu ima primanje za sudionike, a vlada osigurava noćenje političkim predstavnicima delegiranim na simpoziju, ako to na vrijeme zatraže od organizatora.²⁸

Prof. Šarić prihvatio je bez primjedbe novi troškovnik. Odmah je prema troškovniku dao doznačiti novac za tiskanje zbornika "Mogersdorf 1988" koji nam je bio uskratilo Republički komitet za prosvjetu i kulturu i prema troškovniku dostavljen nam je novac za pokriće administrativnih izdataka i za sastanak Organizacijskog odbora simpozija Mogersdorf koji je bio predviđen u Stubičkim Toplicama 7. i 8. studenoga 1994. godine.²⁹

---

²⁴ Savjetovano nam je da zbog ratne opasnosti ne planiramo suradnju s Pedagoškim fakultetom, već da se obratimo Sveučilištu u Zagrebu i Filozofskom fakultetu.

²⁵ Godine 1994. simpozij Mogersdorf trebala je organizirati Hrvatska, ali budući da je bio jubilarni, kolege iz Gradišća su zamolili da oni organiziraju simpozij 1994. a mi 1995. Nama je ta ponuda odgovarala, jer smo imali više vremena za pripreme našeg simpozija u Hrvatskoj.

²⁶ U Sloveniji i Štajerskoj simpoziju je prisustvovao pomoćnik ministra prof. dr. Nikola Jakšić, a u Gradišću pomoćnica ministrice gospođa prof. Luj (Prilog III).

²⁷ Pismo od 26. XII. 1993. upućeno pomoćniku ministra prof. Ivanu Šariću.

²⁸ Pismo pomoćniku ministra prof. Ivanu Šariću od 30. srpnja 1994.

²⁹ U troškovniku je bilo upisano kada treba i doznačiti novac za pojedine isplate na žiro-račun Društva za hrvatsku povjesnicu (SPDH).

Promjenama provedenim u Ministarstvu kulture i prosvjete oformljena su dva ministarstva: za kulturu i prosvjetu. Tako su smanjena i zbog posebnih državnih izdataka ionako ograničena novčana sredstva. Za poslove oko simpozija bila je nadležna nova pomoćnica ministra gospođa Seadeta Midžić.³⁰ Ona je doznala daljnji iznos prema troškovniku tako da smo mogli održati završni sastanak 6. travnja 1995. u Stubičkim Toplicama i namiriti druge izdatke. Na sastanku kod gospođe pomoćnice ministra u ožujku zamolio sam novu doznaku za predujam hotelu koji je u vrijeme održavanja simpozija sve sobe rezervirao za sudionike Mogersdorfa. Gospođa Midžić odobrila je moj zahtjev, ali kad sam telefonom upitao njezinu suradnicu zašto nismo primili doznaku, odgovorila je da gospodin ministar nije potpisao nalog uz obrazloženje da to pripada u nadležnost Ministarstva znanosti. Zbog toga sam 26. III. 1995. uputio pismo gospođi Midžić, objasnio sam kako je započela naša suradnja na simpoziju Mogersdorf i kako je nastavljena uz pomoć Saveza austrijskih povijesnih društava koja su se obratila ministru Pavletiću. Zamolio sam da o tome opširno obavijesti gospodina ministra i završio: *Pripreme za simpozij koje su trajale gotovo dvije godine ne mogu se sada prebaciti nekom drugom ministarstvu. Ako gospodin ministar ostane kod svoje odluke, ja ću na sastanku Odbora u travnju u Stubičkim Toplicama umjesto predviđenoga dnevnog reda uvrstiti samo jednu točku - odluku gospodina ministra kulture o otkazivanju novčane pomoći i otkazivanju održavanja Međunarodnoga simpozija u Hrvatskoj.*

*Molim da mi definitivni odgovor gospodina ministra saopćite najkasnije u ponedjeljak 3. travnja prijedodne. Za sastanak Organizacionog odbora moram sastaviti i opširnije pismeno obrazloženje o razlozima otkazivanja Međunarodnog simpozija "Mogersdorf 95" u Hrvatskoj.*³¹

Gospođa Midžić mi je poručila da će članove Odbora za organizaciju simpozija iz Hrvatske primiti gospodin ministar Z. Vitez, pa je sastanak u Stubičkim Toplicama održan prema utvrđenom dnevnom redu. Zbog teškoća oko financiranja simpozija u definitivni program rada simpozija nismo uvrstili kulturne manifestacije,³² odredili smo rokove predaje referata, iznose honorara, broj sudionika svake članice simpozija, cijene boravka za one koji ne primaju stipendije. Vodstvo ekskurzije u Krapinu i Trakošćan povjeren je docentima Filozofskog fakulteta u Zagrebu Boženi Vranješ-Šoljan i Nevenu Budaku, članovima Odbora za organizaciju simpozija.³³

Sastanak kod ministra bio je kratak, jer se žurio na sjednicu Vlade. Još jednom sam naglasio da je održavanje simpozija obveza naslijeđena od ranijeg ministarstva. Zamolio sam ga da nas primi na konačni razgovor, a gospodin ministar je izjavio da se samo najavim tajnici ili predstojnici kabineta, pa ćemo se sastati.

³⁰ Za razliku od nekih dužnosnika njezina ranga s kojim sam također saobraćao gospođa Midžić našla je uvijek vremena da se dogovorimo telefonom, pa da održimo i najpotrebnije sastanke. Ona je shvatila koliko je taj Međunarodni simpozij Mogersdorf značajna kulturnopovijesna hrvatska manifestacija te je pomagala u okviru svojih ovlasti. Vidi njezino mišljenje o simpoziju u pismu upućenom dr. F. Kajfežu, županu Krapinsko-zagorske županije (Prilog V).

³¹ Pismo upućeno gospođi Seadeti Midžić 26. III. 95.

³² Prilog IV.

³³ Protokoll des am 6. April 1995. in Stubičke Toplice abgehaltenen Vorbereitungsgespräches zum Symposium 1995. in Kroatien.

Gospođa Midžić me je obavijestila da je ona pisala i razgovarala s dr. R. Fuchsom, pomoćnikom ministra za znanost, te sa županima dr. F. Kajfežom, dr. Z. Sabatijem.³⁴ I Ministarstvo za kulturu trebalo je doznačiti oko 60 000 kuna, pa bi tako bila osigurana sva sredstva za simpozij. Trebao sam se dogovoriti za posjet navedenoj gospođi kako bih obrazložio naše potrebe. U nekoliko telefonskih poziva ništa nisam mogao obaviti, jer se na pozive nisu javljali, osim jednom gospodin Sabati. Pozivom na dopise gospođe Midžić uputio sam im obrazloženi zahtjev za novčanu pomoć i uz dopis priložio troškovnik simpozija. Dr. Fuchs je smanjio moj zahtjev, po tajnici je poručio da ću dobiti novac i u lipnju mi je dostavljeno rješenje. Dr. Kajfež je pismeno obrazložio da nam novčanu pomoć ne može dostaviti,³⁵ a Sabati nije ni na pismeni zahtjev odgovorio. Nakon toga pokušao sam dogovoriti sastanak s gospodinom ministrom, obavijestiti ga o novčanoj pomoći institucija na koje sam se obratio, predložiti najprikladnije rješenje i informirati ga o njegovoj osobnoj obvezi prilikom svečanog otvorenja simpozija. Nakon što poziv za sastanak, nakon dugog čekanja, nije stigao, u pismu upućenom članovima Organizacijskog odbora otkazao sam održavanje Međunarodnog kulturnopovijesnog simpozija Mogersdorf u Stubičkim Toplicama. Obrazložio sam koji je razlog nestašice novca u Ministarstvu za kulturu, a kao razlog za odustajanje naveo sam i preporuku Austrije njezinim građanima da ne odlaze u Hrvatsku.³⁶

U zadnjem pismu upućenom 26. lipnja gospođi Midžić osvrnuo sam se na mišljenje gospođina ministra da Ministarstvo kulture ne može financirati tako široku djelatnost koja je predviđena na međunarodnom simpoziju Mogersdorf. Takva bi odluka bila ispravna, naglasio sam u pismu, da se radilo o organizaciji novog simpozija. *Međutim u našem slučaju trebalo je završiti obvezu ranijeg Ministarstva prosvjete i kulture, jer je Hrvatska bila zadužena u 1995. g. organizirati kulturnopovijesni simpozij u kojem hrvatski znanstveni i kulturni radnici surađuju 25 godina.* Nakon što sam opisao kako su završili moji zahtjevi za novčanu pomoć upućeni županima i dr. Fuchsu, u pismu sam se osvrnuo i na ministrov obećani sastanak. *Prema ranijem dogovoru telefonirao sam njegovoj tajnici i tražio da mi javi kada mogu biti primljen kod gospodina ministra. Nakon što nekoliko dana nije bilo nikakvog odgovora ponovno sam telefonirao tajnici i molio da mi g. ministar dade termin za razgovor. Nisam dobio nikakav odgovor, a novi sastanak nisam više tražio, jer je takav postupak bio ponižavajući. Kao suprotan primjer navodim ovo. Godine 1985. zbog osobitih zasluga u radu Organizacijskog odbora Međunarodnog simpozija Mogersdorf, predsjednik Republike Austrije dr. Rudolf Kirschlager odlikovao me je Velikim ordenom zasluga za Republiku Austriju, a 1995. ministar za kulturu Hrvatske nije me primio zajedno sa suradnicima kada smo se trudili pripremiti prvi Međunarodni simpozij Mogersdorf u slobodnoj Republici Hrvatskoj.*

Gospođi Scadeti Midžić zahvalio sam na njezinoj ljubaznosti, pomoći i razumijevanju.³⁷

³⁴ Pritog V. Gospođa Midžić me je, također, obavijestila da vlada neće pripremiti primanja s večerom niti će platiti smještaj za političke predstavnike, jer nema novaca. Zbog toga sam ponovno otišao u Stubičke Toplice i dogovorio večeru za sudionike uz koju je bilo predviđeno i piće da bi se stvorila nešto svečanija atmosfera na koju su sudionici bili navikli prilikom obilnih primanja u proteklih godinama.

³⁵ Prilog VI.

³⁶ Prilog VII

³⁷ Društvo za hrvatsku povjesnicu. Odbor za organizaciju simpozija, Broj 96 od 26.06.1995. Pismo S. Midžić.

* *

Prilikom jubilarnoga međunarodnog simpozija g. 1984. u Mogersdorfu jedan od najuglednijih austrijskih političara savezni predsjednik dr. Rudolf Kirschläger istaknuo je: *Vrijednost vaših iskustava, zajedničkog razgovora kao i vaših istraživanja djeluje daleko preko ove pogranične regije i dotiče se elemenata europske politike.*

Vjerojatno je Vama, dragim i poštovanim sudionicima ovoga simpozija poznato da moja iščekivanja o miru počivaju na pretpostavci da će mir u Svijetu rasti odozdo prema gore. Uvjeran sam da na dugi rok mora početi i razvijati se u vlastitoj kući, tj. u obitelji, u školi, na radnome mjestu, u općini, i da se bude razvijao organski u veću zajednicu. Vašim savjetovalištima, ovdje u Mogersdorfu, i u drugim mjestima Vaših susreta, koja se nalaze u tri države s različitim društvenim sustavima, dakle i pripada vrlo organsko i prirodno naraslo značenje. Vrijednost Vaših savjetovanja, Vaših razgovora, pa i Vaših istraživanja nadilazi pograničnu regiju i dotiče se elemenata europske politike.

Ovdje, na ovom političkom, privrednom i kulturnom sjecištu, vjerojatno se najbolje mogu stjecati iskustva, nadilazeći ideološke barijere u ostvarivanju dobre suradnje. Sigurno nema neograničene suradnje. Za to ima previše razlika među našim političkim i privrednim sustavima. No, isto tako je i sigurno - a to je moje duboko uvjerenje - da do danas mogućnosti suradnje izvan ideoloških granica i nisu potpuno iscrpljene. Mi možemo obogatiti Europu svojim načinom suživota upravo crpeći iz svoje različitosti iz povijesti, a da se uzajamno ne misioniramo ili zloupotrebljavamo. To što se ovdje u Mogersdorfu događa može postati primjerom koji će zračiti i izvan ovih prostora.

Tako ću Vama zaželjeti kao savezni predsjednik Austrije sve najbolje i čestitati Vam na rezultatima dosadašnjih 15 simpozija, no, još više na osobnom odnosu, koji ste međusobno stvorili i izgradili. Možemo riješiti probleme samo putem razgovora u dijalogu. Svaka alternativa tome nije ljudska - a jedini izlaz - u međunarodni sud - još je dalek.

U takvom ozračju i s takvim ciljevima hrvatski povjesnici, znanstvenici, umjetnički i kulturni djelatnici i dalje su uspješno radili u okviru Međunarodnoga simpozija Mogersdorf dokazujući da hrvatski narod po prošlosti i baštini, po uspješnosti i čovječnosti ne samo u prošlosti i sadašnjosti nego i u budućnosti pripada Europi. Dvadesetpetogodišnji rezultati rada te brojna priznanja i pohvale uvjerljivo govore da su svoju zadaću časno i uspješno obavili.

Prilog I.

Sudjelovanje hrvatskih povjesničara na simpozijima
Mogersdorf 1972-1994.

Godina	Tema	Referati
1972. Köszeg, Mađarska	Razvoj i važnost gradova i tržišta u panonskom prostoru od 16. do 19. stoljeća	Mirko Androić: 600 godina povijesti kraljevskog slobodnog grada Varaždina Ivan Kampuš: Gospodarstveni i društveni razvoj Zagreba u 16. i 17. stoljeću
1973. Maribor, Slovenija	Položaj seljaka i seljački ustanci od 15. do 19. stoljeća	Josip Adamček: Seljačke bune i pokreti u 15. i 16. stoljeću u Hrvatskoj Igor Karaman: Seljačke bune u sjevernoj Hrvatskoj tokom 17. i 18. stoljeća
1974. Sisak, Hrvatska	Radnički pokreti od njihovih početaka do svršetka prvoga svjetskog rata	Mirjana Gross: Ideologija socijalističkog pokreta u Hrvatskoj do prvog svjetskog rata Branka Pribić: Osvrt na kulturnu komponentu radničkog pokreta u Hrvatskoj i Slavoniji Vlado Oštrić: Radnički pokret u Hrvatskoj u razdoblju dualizma
1975. Mogersdorf, Gradišće	Školstvo i obrazovanje na panonskom prostoru do 1918. godine s posebnim obzirom na osnovno školstvo	Jaroslav Šidak: Razvoj školstva u hrvatskim zemljama od 1773. do 1874. Mihajlo Ogrizović: Djelatnost učitelja i pedagoga graničara Mijata Stojanovića
1976. Köszeg, Mađarska	Školstvo i obrazovanje na panonskom prostoru do 1918. s posebnim obzirom na više školstvo	Dušan Plečaš: Školstvo Slavonije u 19. stoljeću Igor Karaman: Socijalno i regionalno porijeklo studenata u zagrebačkom visokom školstvu do prvog svjetskog rata

Godina	Tema	Referati
1977. Radenci, Slovenija	Razvoj prometnih veza u panonskom prostoru do 1918. godine	Bernard Stulli: Prometni problemi Hrvatske od početka 18. stoljeća do 1918. godine Josip Adamček: Trgovačke veze sjeverne Hrvatske s Primorjem u 16. i 17. stoljeću
1978. Osijek, Hrvatska	Društvene, privredne i kulturne posljedice industrijalizacije u panonskom prostoru između dviju velikih kriza 1873-1929.	Dušan Plećaš: Mirjana Gross: Osijek u prošlosti Promjene društvenih struktura u sjevernoj Hrvatskoj nakon velike krize 1873. Mira Kolar-Dimitrijević: Osnovna obilježja industrijskog razvitka na području sjeverne Hrvatske od 1918. do 1929. godine
1979. Mogersdorf, Gradišće	Politički i privredni položaj zemalja na panonskom prostoru između dva svjetska rata	Ivan Kampuš: Hrvoje Matković: Ljubo Boban: Suradnja saveza povijesnih društava Hrvatske u okviru Međunarodnog kulturnopovijesnog simpozija Mogersdorf Hrvatske zemlje u jugoslavenskoj državnoj zajednici na dodiru panonskog prostora i Balkana Utjecaj austrijskog pitanja na međunarodni položaj Jugoslavije između dva rata
1980. Köszeg, Mađarska	Različite kulturne tendencije u panonskom prostoru između dva svjetska rata	Nikola Ivaniščin: Željka Čorak: Književna stremjenja u Hrvatskoj između dva svjetska rata Hrvatska arhitektura između dva rata
1981. Radenci, Slovenija	Seljak i seljaštvo u panonskom prostoru poslije prvog svjetskog rata do svjetske privredne krize	Marijan Matićka: Hrvoje Matković: Obilježja poljoprivredne proizvodnje i ekonomsko-socijalnog položaja seljaštva u Hrvatskoj od 1918. do 1929. godine Političko opredjeljivanje hrvatskog seljaštva u Krajevini Srba, Hrvata i Slovenaca

Godina	Tema	Referati
1982. Graz, Štajerska	Panonski prostor između zastoja i napretka	Mirjana Gross: Značaj i posljedice neoapsolutističkih modernizacijskih reformi u civilnoj Hrvatskoj i Slavoniji (1850-1860) Nikša Stančić: Socijalni program hrvatskog preporodnog pokreta do 1848. godine
1983. Osijek, Hrvatska	Seljak i poljoprivreda u panonskom prostoru od svjetske pri-vredne krize do početka drugog svjetskog rata	Branko Štancl: Seljaštvo i poljoprivreda Hrvatske u razdoblju od 1929. do 1941. godine Ljubo Boban: Seljaštvo u Hrvatskoj u programima političkih stranaka (1929-1941) Zdenka Simončić-Bobetko: Seljaštvo i poljoprivreda u Hrvatskoj 1929-1941. godine Branka Boban: Neki elementi shvaćanja ideologa Hrvatske seljačke stranke o "seljačkoj državi" i "seljačkoj demokraciji" u razdoblju od 1929. do 1941. godine
1984. Mogersdorf, Gradišće	Država i društvo u razdoblju dualizma	Igor Karaman: Razvojne karakteristike visokoga činovništva u građanskoj Hrvatskoj do prvog svjetskog rata Mirjana Gross: Karakter političkih stranaka i pseudokonstytucionalizam u Banskoj Hrvatskoj u dualističkom razdoblju
1985. Köszeg, Mađarska	Država i društvo u panonskom prostoru između dva svjetska rata	Dušan Plećaš: Represivne mjere državnih organa protiv radničkog pokreta u Hrvatskoj 1919-1941. Hrvoje Matković: Pitanje uređenja jugoslavenske države u programima i političkoj akciji hrvatskih političkih stranaka 1918-1921.

Godina	Tema	Referati	
1986. Celje, Slovenija	Utjecaj i učinci tiskarstva i tiskanih djela u panonskom prostoru do josefinskih reformi	Aleksander Stipčević: Vesna Burić:	Tiskarstvo i knjiga u sjevernoj Hrvatskoj do kraja 18. stoljeća Tiskarstvo i knjiga u Slavoniji do kraja 18. stoljeća
1987. Graz, Štajerska	Grad i trgovište u panonskom prostoru od visokog srednjeg vijeka do turskog doba (13.-16. stoljeće)	Josip Adamček: Ivan Kampuš:	Razvitak gradskih naselja u Slavoniji 13. do 16. vijeka Neke značajke društvenog i privrednog razvoja Gradeca (kraj Zagreba) od 13. do kraja 16. vijeka
1988. Osijek, Hrvatska	Razvoj građanskog društva u panonskom prostoru od 16. stoljeća do francuske revolucije	Igor Karaman: Neven Budak:	Sudbina građanskog svijeta u panonskom kasnofeudalnom društvu Stvaranje gradske oligarhije u 17. stoljeću u sjeverozapadnoj Hrvatskoj s osobitim obzirom na zagrebački Gradec i Varaždin
1989. Mogensdorf, Gradišće	Djelovanje francuske revolucije na razvoj građanstva u panonskom prostoru (1789-1830)	Filip Potrebića: Miroslav Šicel: Dragutin Pavličević:	Razvoj građanstva u Požeškoj županiji u 18. stoljeću Odjeci ideja francuske revolucije u književnosti sjeverozapadne Hrvatske u predilirsko doba Odjeci ideja francuske revolucije u Hrvatskoj
1990. Köszeg, Mađarska	Građansko društvo u panonskom prostoru između 1830. i 1867.	Hrvatska delegacija nije sudjelovala na simpoziju	
1992. Rogaška Slatina, Slovenija ¹	Građanstvo na panonskom prostoru između 1867. i 1914. godine	Božena Vranješ-Šoljan: Igor Karaman:	Udio građanstva u županijskim skupštinama u sjevernoj Hrvatskoj pred prvim svjetskim ratom Razvojne etape i karakteristike građanskoga svijeta u Hrvatskoj za vrijeme dualizma (1867-1918)

¹ U srpnju 1991. g. simpozij "Mogensdorf" nije održan u Rogaškoj Slatini zbog agresije Jugoslavenske armije na Republiku Sloveniju

Godina	Tema	Referati
1993. Graz, Štajerska	Seobe i postanak te razvitak naroda u panonskom prostoru do kraja 12. stoljeća	<p>Željko Tomčić: Istraživanje Bjelobrske kulture u Hrvatskoj. Prilog arheologije proučavanju etnogeneze u međurječju Drave, Dunava i Save</p> <p>Ivo Goldstein: Politička i etnička slika panonskih dijelova Hrvatske (7.-12. stoljeća)</p>
1994. Mogersdorf, Gradišće	Učvršćenje i promjene etničke strukture u panonskom prostoru u kasnom srednjem vijeku	<p>Željko Tomčić: Arheološka slika hrvatskoga područja u srednjem vijeku između Drave, Dunava i Save od 11. do 14. stoljeća</p> <p>Ive Mažuran: Etničke promjene u Slavoniji kao posljedica prodiranja Turaka od 14. stoljeća do 1525.</p>
1995. Stubičke Toplice, Hrvatska ²	Učvršćenje i promjene etničke strukture u panonskom prostoru od 1526. do 1790.	<p>Ivan Kampuš: 25 godina sudjelovanja Hrvatske u Međunarodnom kulturnopovijesnom simpoziju Mogersdorf</p> <p>Tomislav Raukar: Etnički integracijski procesi u hrvatskom prostoru u ranom novom vijeku</p> <p>Nenad Moačanin: Utjecaj turskih osvajanja na etničke promjene u hrvatskim oblastima pod turskom vlašću</p> <p>Neven Budak: Utjecaj i promjena etničkih struktura na nacionalnu samosvijest u sjevernoj Hrvatskoj u 16. i 17. stoljeću</p>

² Simpozij je bio pripremljen, ali nije održan jer je Ministarstvo kulture Republike Hrvatske uskratilo predviđenu novčanu pomoć

Prilog II.

VERBAND ÖSTERREICHISCHER GESCHICHTSVEREINE

A-1015 Wien, Postfach 263
Kopie für Prof. KAMPUŠ!
Linz, den 25. September 1990
Sehr geehrter Herr Minister Pavletić!

Wie Ihnen vielleicht bekannt ist, kann das "Mogersdorfer-Symposium", veranstaltet von Österreich, Jugoslawien und Ungarn und immer in einer anderen Region stattfindend, schon auf eine richtige Tradition zurückblicken. Stets ein Sammelbecken interessierter Historiker darstellend, ist diese Veranstaltung weit über den regionalen Bereich hinaus von Bedeutung geworden!

Daß zu einer derartigen Veranstaltung gegenseitige Hilfe und bilaterales Verständnis notwendig sind, versteht sich von selbst. Aus diesem Grund ersucht der österreichische Dachverband aller in diesem Land wirkenden historischen Institutionen sowie die hier in Linz zum 18. Österreichischen Historikertag versammelten Historiker aus dem In- und Ausland, Sie, sehr geehrter Herr Minister, sehr herzlich, von Ihrer Seite her diesem Symposium, seinen Teilnehmern und allen daran Interessierten, die bestmögliche Hilfe angedeihen zu lassen. Es ist dem Verband Österreichischer Geschichtsvereine das große Interesse der Historischen Gesellschaft Kroatiens an dieser Veranstaltung bekannt und er möchte dieses Interesse gerne unterstützt sehen, da die Zusammenarbeit bei der Mogersdorfer Tagung stets eine fruchtbringende gewesen ist! In der Hoffnung, keine Fehlbitte getan zu haben, verbleiben mit den besten Empfehlungen.

(Wirkl. Hofrat i. R. Dr. Alois Zauner)
Präsident
(Univ.-Prof. Dr. Herwig Wolfram)
Geschäftsführender Vizepräsident
(OR Dr. Lorenz Mikoletzky)
Generalsekretär

Prilog III.

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO KULTURE I PROSVJETE
ZAGREB, Trg Burze 6
Telefon 041 / 469-000, Fax 041 / 410-492

Klasa: 910-01/93-01-189
Ur. br: 532-03-4/6-93-01
Zagreb, 17. lipnja 1993.

Gospodin
Prof. dr. Ivan Kampuš
Filozofski fakultet
Društvo za hrvatsku povjesnicu

Zagreb
Đ. Salaja 3

Predmet: "Mogersdorf '93."
- svečano otvorenje -

Poštovani gospodine,

Obavještujemo Vas da će na svečanom otvorenju kulturno-povijesnog simpozija "Mogersdorf" u Grazu 06. srpnja o.g. ispred Ministarstva kulture i prosvjete Republike Hrvatske sudionike pozdraviti prof. dr. Nikola Jakšić, pomoćnik ministra.

Sa štovanjem
Pomoćnik ministra
Ivan Šarić, prof.

Prilog IV.

FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA POVIJEST

Organizacioni komitet Internacionalnoga
kulturnopovijesnog simpozija Mogersdorf

41000 Zagreb – HRVATSKA
Tel.: 041 620 160

DRUŠTVO ZA HRVATSKU POVJESNICU
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA POVIJEST

41000 ZAGREB, I. Lučića br. 3
Zagreb, 8 II. 1995.

INTERNATIONALES KULTURHISTORISCHES SYMPOSION MOGERSDORF

EINLADUNG

Zur Sitzung des Organisationskomitees für das Internationale Kulturhistorische Symposium "Mogersdorf 1995."

Ort der Tagung:	HOTEL "MATIJA GUBEC" STUBIČKE TOPLICE
Zeit:	6 und 7 April 1995
Nächtigung:	HOTEL "MATIJA GUBEC" STUBIČKE TOPLICE
Mittagessen:	6 April 1995, 13 UHR
Beginn der Sitzung:	16.00 UHR
TAGESORDNUNG:	Termin und Ort der Veranstaltung Generalthema Referate und Referenten Kulturelle Veranstaltungen Exkursionen Teilnehmer/Stipendiaten, Anmeldung, Kosten/Allfälliges

o. Univ.-Prof. Dr. Ivan Kampuš – Delegationsleiter

PROGRAM KULTURNOPOVIJESNOG SIMPOZIJA MOGERSDORF (Stubičke Toplice, 4. - 7. srpnja 1995.)

Utorak, 4. 7. 1995.

17.00 Otvaranje simpozija

Prof. dr. Ivan Kampuš, Zagreb: 25 godina sudjelovanja Hrvatske u Međunarodnom kulturnopovijesnom simpoziju Mogersdorf

Prof. dr. Tomislav Raukar, Zagreb: Etnički integracijski procesi u hrvatskom prostoru u ranom novom vijeku

19.00 Svečana večera

Srijeda, 5. 7. 1995.

9.00

Prof. dr. Vasko Simoniti, Ljubljana: Promjene etničkih struktura u Donjoj Štajerskoj u 17. i 18. stoljeću

Prof. dr. France Dolinar, Ljubljana: Utjecaj crkvene organizacije u sjeveroistočnoj Sloveniji kao dodirnoj zoni više jezika

Odmor

Norbert Weik, Graz: O problematici etničke pripadnosti u štajerskom vojvodstvu na primjeru mariborskog građanstva 16. stoljeća u usporedbi s Grazom i Judenburgom

13.00 Ručak

15.00

Dr. Ferenc Szakaly, Budimpešta: Etnodemografske promjene u Ugarskoj u tursko doba

Doc. dr. Nenad Močanin: Utjecaj turskih osvajanja na etničke promjene u hrvatskim oblastima pod turskom vlašću

Odmor

Dr. Felix Tobler, Željezno: Promjene u nacionalnom sastavu stanovništva vlastelinstva Ungarisch-Altenburg od početka 16. do početka 18. stoljeća

19.00 Večera

Četvrtak, 6. 7. 1995.

9.00

Dr. Robert Hajszan, Güttenbach: Aspekti hrvatskog naseljavanja u južnom gradišćansko-zapadnougarskom prostoru

Dr. Istvan Bariska, Kiseğ: Posljedice habsburške kolonizacijske politike u Transdanubiji u 18. stoljeću

11.30 Ručak

13.00 Izlet u Krapinu i Trakošćan

19.00 Večera uz glazbu u hotelu "Matija Gubec"

Petak, 7. 7. 1995.

9.00

Prof. dr. Helfried Valentinitzsch, Graz: Polietničnost i asimilacija u vodećim slojevima u štajerskom prostoru

Doc. dr. Neven Budak, Zagreb: Utjecaj promjena etničkih struktura na nacionalnu samosvijest u sjevernoj Hrvatskoj u 16. i 17. stljeću

Završna sjednica

12.00 Ručak

Završetak simpozija

Prilog V.

Klasa: 910-01/94-01-176
Ur. br. 532-03-4/6-95-01
Zagreb, 4. travnja 1995.

g. dr. RADOVAN FUCHS
Ministarstvo znanosti i tehnologije

41000 Zagreb
Strossmayerov trg 4

Štovani dr. Fuchs,
uz srdačne pozdrave šaljem Vam dio dokumentacije u vezi s kulturnopovijesnim simpozijem Mogersdorf. Već iz karaktera, ali i značaja te manifestacije proizlazi da je ne možemo i ne smijemo nositi sami.

Sa štovanjem,
Pomoćnik ministra
Seadeta Midžić

Klasa: 910-01/94-01-176
Ur. br. 532-03-4/95-01
Zagreb, 24. travnja 1995.

Gospodin
Dr. Franjo Kajfež,
župan

Županija Krapinsko-zagorska
41230 KRAPINA
Magistratska 1

Štovani gospodine dr. Kajfež,

Međunarodni simpozij "Mogersdorf" vrijedna je i značajna manifestacija ne samo u svojoj znanstvenoj i kulturnoj sferi već obnavlja ideju i značaj kulture i povijesne jedinstvenosti prostora i problema kojima se bavi, te traži prisustvo i na županijskoj razini. S obzirom da su ove godine mjesto održavanja Stubičke Toplice, nadamo se prisustvu Vaše županije, naravno ne samo u smislu materijalne podrške. Zbog toga Vam uz molbu za savjet i pomoć, šaljem materijale o simpoziju.

Vjerujem da bi bilo korisno da primite g. prof. dr. Kampuša koji je ne samo organizator već i osnivač te manifestacije s velikom tradicijom.

Sa štovanjem,
Pomoćnik ministra
Seadeta Midžić

Prilog: naveden - knjiga

Prilog VI.

ŽUPANIJA KRAPINSKO-ZAGORSKA

župan

FILOZOFSKI FAKULTET

Odsjek za povijest

(n/p.g. Ivanu Kampušu)

I. Lučića 3

41000 Zagreb

Krapina, 14. 06. 1995.

Štovani g. Kampuš!

Upoznavši se sa tematikom i dosadašnjim povijesnim slijedom održavanja Međunarodnog kulturno-povijesnog simpozija Mogersdorf, spoznao sam da se radi o nesumljivo značajnom projektu važnom ne samo za Republiku Hrvatsku, već i šire. Prilike su to za izmjenu iskustva zemalja sudionica, čvršće povezivanje na gospodarskom i kulturnom planu, kao i mogućnost upoznavanja susjednih naroda i njihovih etničkih specifičnosti i bogatstva.

Uz najbolje želje i moralnu podršku održavanju ovogodišnjeg simpozija, a zbog trenutačnih gospodarskih (ne)pogodnosti u Županiji Krapinsko-Zagorskoj, nismo, nažalost, u mogućnosti financijski podržati ovaj projekt. Naime, usporeni dotok sredstava u županijski proračun te nepostojanje izvora prihoda za sufinanciranje takvih i sličnih manifestacija ne dozvoljava nam da se, unatoč želje, priključimo suorganizatorima ovog projekta.

S nadom da ćete, usprkos tome, simpozij održati i uspješno ga privesti kraju, srdačno vas pozdravljam.

Sa štovanjem.

ŽUPAN
Dr. Franjo Kajfež

Prilog VII.

Štovanim članovima Organizacijskoga odbora Međunarodnoga kulturno-povijesnoga simpozija "Mogensdorf"

U mjesecu svibnju ove godine, kao što Vam je dobro poznato, hrvatska je vojska oslobodila zapadnu Slavoniju, razbila terorističke i paravojne srpske jedinice da bi zaštitila svoju glavnu prometnicu, spriječila ubijanje iz zasjede svojih građana u tom dijelu zemlje i omogućila povratak protjeranom hrvatskom stanovništvu. Zbog toga su Srbi iz kninskoga područja u dva navrata zločinački napali civilne ciljeve u Zagrebu i njegove građane.

Da bi se omogućio povratak izbjeglicama, Hrvatska je bila prisiljena osigurati novčana sredstva, osim ostalog, i za izgradnju potpuno porušenih hrvatskih domova u Okučanima, Pakracu i drugim okolnim mjestima.

U takvim prilikama zbog nestašice novca Ministarstvo za kulturu Republike Hrvatske nije bilo u mogućnosti isplatiti obećanu novčanu pomoć za organizaciju simpozija "Mogensdorf" iako smo dosada uložili toliko truda da naš simpozij uspije što bolje. Nažalost prisiljeni smo otkazati održavanje planiranog simpozija u Stubičkim Toplicama u hotelu "Matija Gubec" koji se trebao održati u srpnju 1995. godine.

Obaviješten sam, također, u telefonskom razgovoru s dvorskim savjetnikom dr. Seedochoom da je Austrija preporučila svojim građanima da ne odlaze u Hrvatsku pa je i to ozbiljan razlog odustajanja od simpozija u koji smo već uložili velika novčana sredstva. Sigurno je da bi i odaziv sudionika na simpozij došao u pitanje a time i uspjeh našega naučnog skupa.

Predsjedavajući Organizacijskoga odbora
(Prof. dr. Ivan Kampuš)

Zusammenfassung

ZWANZIG JAHRE MITARBEIT DER KROATISCHEN HISTORIKER IM RAHMEN DES INTERNATIONALEN KULTURGESCHICHTLICHEN SYMPOSIONS MOGERSDORF (1970-1995)

Ivan Kampuš

Das Burgenland, Slowenien und Ungarn haben 1969 das Internationale Symposium Mogersdorf organisiert. Schon 1970 schrieb Ivan Kampuš, der Hauptsekretär der Historikergesellschaft Kroatiens an die Organisatoren, daß die kroatischen Historiker an einem Mitwirken am Symposium interessiert seien. Im November 1970 wurde in Eisenstadt bei der Sitzung des Ausführungskomitees der Vertragspartner des Internationalen Symposions Mogersdorf prinzipielle Übereinstimmung dahingehend erzielt, als die Sozialistische Republik Kroatien aufgenommen wurde. Die am 3. September 1971 mit dem kroatischen Bevollmächtigten, I. Kampuš, im burgenländischen Landesarchiv geführten Gespräche ermöglichten bei der Absprache am 28. und 29. Oktober in Szombathely den Beitritt Kroatiens und die Vorbereitung des Symposions 1972, mit der Teilnahme der kroatischen Historiker bei diesen Symposion.

Die Historikergesellschaft Kroatiens organisierte einen Ausschuß, der bei diesen Arbeiten mit den Vertretern der übrigen Institutionen der Syposionsmitglieder mitwirkte. Das erste kroatische internationale kulturgeschichtliche Symposium Mogersdorf wurde 1974 in Sisak abgehalten, und in den Jahren 1978, 1983 und 1988 in Osijek. Es wurden kurz auch jene Symposien dargestellt, bei denen den Leitern und Organisatoren Anerkennungen ausgesprochen wurden, was deutlich dafür spricht, daß auch die Politiker diese Treffen hoch bewerteten.

Die Organisatoren, bezw. Veranstalter des Symposions aus Kroatien hatten 1989 die ersten Schwierigkeiten. Das Komitee für Unterricht und Kultur stellte keine finanziellen Hilfsmittel zur Herausgabe des Sammelbandes "Mogersdorf 1988" bereit, und 1990 wurden die Subventionen gestrichen, und so nahm die kroatische Delegation, zum ersten Mal seit 1972, nicht am in Ungarn stattfindenden Syposion teil. Daher wandte sich der Bund der Österreichischen Historikergesellschaften damals in einem Schreiben an den Minister, Mitglied der Akademie der Wissenschaften und Künste, Dr. V. Pavletić und ersuchte um Hilfe bei der Fortsetzung der fruchtbaren Zusammenarbeit der kroatischen Wissenschaftler und Kulturschaffenden beim Symposium Mogersdorf. Durch einen Beschluß des Ministers wurden Mittel bereitgestellt, und die Organisatoren aus Kroatien konnten ihre weitere Zusammenarbeit sichern, und die kroatische Delegation nahm 1992 am Symposium Mogersdorf in Slowenien, 1993 in der Steiermark und 1994 in Mogersdorf im Burgenland teil.

Da 1995 Kroatien das Symposium hätte organisieren sollen, begannen die Vorbereitungen dafür schon 1993. Es wurde ein Kostenvoranschlag erstellt, den die verantwortlichen im Ministerium für Unterricht und Kultur guthießen. So wurde auch die Veröffentlichung des noch übrigen Sammelbandes vom Symposium aus dem Jahr 1988 in Osijek ermöglicht. Dank der finanziellen Hilfe aus dem Ministerium schlossen die Organisatoren alle Vorbereitungen bei in Kroatien abgehaltenen Treffen im Herbst 1994 und im Frühjahr 1995 ab. Aber einen Monat vor Beginn des Symposions in Stubičke Toplice kündigte der damalige Kultusminister Z. Vitez jede weitere finanzielle Unterstützung auf. Er nahm keinerlei Rücksicht auf die Verpflichtungen, die das Kultusministerium und seine Amtsvorgänger dem Symposium gegenüber hatten, auch nicht auf das europaweite Ansehen, das dieses Symposium genoß.

Die kroatischen Historiker, Wissenschaftler und Kulturschaffenden hatten erfolgreich in Referaten, Ausstellungen, musikalischen Auftritten und Präsentierungen des Kulturerbes am Internationalen Symposium Mogersdorf und seinen Tagungen, die sowohl in Kroatien als auch in den an "Mogersdorf" mitwirkenden Ländern abgehalten wurden, mitgewirkt.

H I S T O R I J S K I
Z B O R N I K

POSVEĆEN DVADESETPETOGODIŠNJOJ SURADNJI
HRVATSKIH I GRADIŠĆANSKIH POVJESNIKA

IZDAVAČ: Društvo za hrvatsku povjesnicu

REDAKCIJSKI ODBOR

Mirjana GROSS, Zagreb

Ivan KAMPUŠ, Zagreb

Tomislav RAUKAR, Zagreb

Petar STRČIĆ, Zagreb

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK

Ivan KAMPUŠ

TAJNIK REDAKCIJE

Ivica PRLENDER

LEKTOR

Branko ERDELJAC

Adresa uredništva:

Društvo za hrvatsku povjesnicu

Zagreb, Odsjek za povijest, Filozofski fakultet

Ul. Ivana Lučića 3

Narudžbe šaljite na navedenu adresu

Cijena ovog broja iznosi 130 kuna

Izdanje časopisa sufinancira

Ministarstvo znanosti i tehnologije Republike Hrvatske

Slog i prijelom na kompjutoru: DENONA, Pergošićeva 8 – Zagreb

Tisak: KRATIS, Vrapčanska 15 – Zagreb, ožujak 1996.